

Показник	Група підприємства	
	великі	середні
2012 р.		
<i>Україна, всього, за КВЕД «Сільське, лісове та рибне господарство»</i>		
Кількість підприємств, од	48	3145
З розрахунку на 1 підприємство:		
– середньооблікова кількість працівників, осіб	920	142
– чистий дохід (виручка від реалізації), млн. євро	39,6	2,9
<i>За рейтингом «200 найбільших агрокомпаній України»</i>		
Кількість підприємств, од	92	101
З розрахунку на 1 підприємство:		
– середньооблікова кількість працівників, осіб	1479	606
– чистий дохід (виручка від реалізації), млн. євро	164,2	55,7
2013 р.		
<i>Україна, всього, за КВЕД «Сільське, лісове та рибне господарство»</i>		
Кількість підприємств, од	28	2925
З розрахунку на 1 підприємство:		
– середньооблікова кількість працівників, осіб	1510	141
– чистий дохід (виручка від реалізації), млн. євро	72,9	2,9
<i>За рейтингом «200 найбільших агрокомпаній України»</i>		
Кількість підприємств, од	97	96
З розрахунку на 1 підприємство:		
– середньооблікова кількість працівників, осіб	1517	546
– чистий дохід (виручка від реалізації), млн. євро	170,1	57,7

Примітка. Розрахунок по Україні наближений, відповідно до відсоткового розподілу.
Джерело: розраховано автором на основі джерел [1, 2].

Слід зазначити, що при формуванні статистичного реєстру сільськогосподарських товаровиробників «Агро» перевага віддається класифікації КІСЕ та КВЕД, що не дозволяє вести статистичний облік холдингових структур та інтегрованих формувань інших типів, які мають агровиробництво, але не за основним видом економічної діяльності.

Іншою проблемою, яка не може бути вирішена в рамках існуючої класифікації, є інфляція, трансфертне ціноутворення та проміжне споживання в продуктових інтеграційних ланцюгах, що нерівномірно впливають на базу розподілу та структуру чистого доходу, призводить до його деформацій.

Список літератури:

1. Статистичний щорічник України за 2013 рік / Відпов. за вип. О.А. Вишневська; за ред. О.Г. Осауленка. – К.: Держстат України, 2014. – 534 с.
2. 200 крупнейших агрокомпаний Украины // ТОП-100 Рейтинг лучших компаний Украины. – 2014. – № 3. – 114 с.

Вячеслав КОЛЕСНИКОВ

Запорізький національний технічний університет

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АГРОХОЛДИНГІВ ЯК ФАКТОР РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Для багатьох українських аграрних підприємств розробка стратегії соціальної відповідальності для забезпечення сталого розвитку є концептуальним завданням, адже мова йде не просто про спонтанну благодійність, а про системну діяльність, вбудовану в усі бізнес-процеси. Значний науковий інтерес в сфері впровадження концепцій соціальної відповідальності викликає діяльність українських агрохолдингів, що зумовлено необхідністю пошуку дієвих методологічних та прикладних аспектів розвитку самодостатнього аграрного господарювання, що здатне забезпечувати не тільки процеси власного бізнес-відтворення, а й

сприятиме формуванню соціального, економічного та екологічного піднесення сталого розвитку сільських територій.

Діяльність агрохолдингів у сільському господарстві та розвитку економіки сільських територій обумовлює як позитивні, так і негативні моменти. Позитивний аспект діяльності агрохолдингів у сільському господарстві полягає в припливі в аграрний сектор довгострокових інвестицій, оскільки ні держава (через бюджети різних рівнів), ні тим більше сільськогосподарські виробники забезпечити аграрний сектор інвестиціями не можуть. Але, з іншого боку, діяльність агрохолдингів породжує проблему монополізації галузі, місцевих і регіональних ринків з відповідною негативною дією на інтеграційні процеси та формування національного ринку продовольства. Також розростання розмірів агрохолдингів призводить до проблеми ефективності їх управління, оскільки безконтрольне управління викликає негативні наслідки для розвитку сільських територій [1, с. 325].

Але варто акцентувати увагу не лише на негативних аспектах впливу агрохолдингів на соціально-економічний розвиток сільських територій. Діяльність агрохолдингів пов'язують також із вирішенням соціальної проблеми в сільській місцевості. Є чимало прикладів того, що агрохолдинги беруть на себе вирішення соціальних питань (фінансування соціальної інфраструктури, будівництво доріг, перепідготовка кадрів тощо) [2, с. 259].

Проведений аналіз офіційних сайтів провідних українських аграрних холдингів дає можливість стверджувати, що інформаційне наповнення більшості соціальних звітів агрокомпаній має показовий характер, а кількісні показники результативності таких заходів не наводяться, що ускладнює проведення комплексної оцінки ефективності соціальної відповідальності, а також унеможлиблює оцінку її динамічних зрушень. Проте, аналіз дав можливість виокремити напрями діяльності агрохолдингів в сфері соціальної відповідальності: вплив на навколишнє середовище (якісний розвиток своїх угідь; будівництво заводів і установок з виробництва біогазу та палива з органічних продуктів; ефективне використання водних ресурсів); розвиток працівників і робочих місць та турбота про місцевість (якісний підбір, розвиток і утримання працівників, активна співпраця з аграрними навчальними закладами, забезпечення соціального та медичного захисту працівників, спорудження будинків для персоналу, наявність інвестиційних планів з будівництва об'єктів інфраструктури, розширення мережі Інтернет в сільській місцевості); забезпечення якості продукції (контроль якості всіх вхідних ресурсів, що використовуються для виробництва фінального продукту агрохолдингу, максимальна вертикальна інтеграція).

Підтримка сільських територій агрохолдингами має, як правило, благодійний характер і здійснюється як одноразово, фрагментарно, так і систематично. Такі заходи здійснюються на розсуд агрохолдингів, вказуючи на їх необов'язковість. Звичайно, ці заходи є схвальними, проте, на жаль, ми маємо констатувати відсутність загального характеру такої підтримки. На нашу думку, для реалізації національної моделі соціальної відповідальності агрохолдингів необхідна значна підтримка держави, оскільки сучасна практика діяльності агрохолдингів свідчить, що вони мають єдину головну мету – це отримання надприбутків з використання сільськогосподарських угідь України при мінімальних витратах для підтримки життєдіяльності сільської місцевості. Для забезпечення якісного механізму реалізації заходів щодо соціальної відповідальності керівники аграрних підприємств повинні професійно інтегрувати соціальну відповідальність у стратегію розвитку вертикально інтегрованих структур бізнесу та у процеси взаємодії із муніципальними органами. Також агрохолдинги можуть розробити стратегії соціального партнерства з територіями присутності. Іншим напрямком може стати створення проектів соціальних угод з місцевими органами влади за участю сільського населення.

Список літератури:

1. Венгерська Н.С. Соціальна відповідальність агробізнесу в контексті соціально-економічного розвитку сільських територій // Соціальна відповідальність влади, бізнесу, громадян : монографія : у 2-х т. / за ред. Г.Г. Півняка ; М-во освіти і науки України ; Нац. гірн. ун-т. – Д.: НГУ, 2014. – Т.1. 629 с.

Владислав КУЦЕНКО

Запорізький національний технічний університет

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ РАЦІОНАЛЬНОЇ ГАЛУЗЕВОЇ СТРУКТУРИ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ

Вплив глобалізації на галузеву структуру економіки окремих країн проявляється у диспропорційності та зниженні темпів економічного зростання, а також зосередженням виробничого, інвестиційного, фінансового, трудового потенціалу в незначній кількості регіонів. Тому постає об'єктивна необхідність пошуку такої стратегії, яка б дозволила створити раціональну галузеву структуру економіки.

Отже, раціоналізація галузевої структури економіки регіону, пов'язана із розробкою стратегій, та вимагає чіткого формулювання цілей, шляхів, засобів та методів їх досягнення, тобто, всього того, що, є унікальним для кожного елемента економіки й відповідає загальній концепції розробки механізму оптимізації. У зв'язку з цим, вирішення питання щодо формування раціональної галузевої структури економіки регіону є першочерговим.

Раціоналізація у формуванні галузевої структури передбачає управління процесом раціональних перетворень інтенсивного характеру системи «галузева структура економіки» та її складових. Тобто, «раціональна галузева структура» – це така галузева структура економіки, що відповідає сукупності наступних ознак:

- можливість подальшого розвитку;
- досягнення одночасно економічного та соціального ефектів;
- відповідність еколого-географічних особливостей території;
- врахування історично сформованої структури економіки та інституційних чинників (традицій, менталітету, господарської культури);
- відповідність економічним потребам суспільства на даний момент.

Раціоналізація у формуванні галузевої структури економіки регіону передбачає єдність двох критеріїв: оптимальності (кількісний критерій) та збалансованості (якісний критерій).

Оптимальність (від лат. *optimus* – найкращий) – найбільш сприятливий, найкращий спосіб економічної поведінки, економічних дій [1]. Оптимальність галузевої структури економіки регіону є кількісним критерієм і передбачає пропорційне співвідношення між видами економічної діяльності у загальній структурі економіки відповідно до наявного природно-ресурсного потенціалу.

Збалансованість – особлива для кожної регіональної системи пропорція раніше зазначених складових її потенціалу, що забезпечує стійкість і соціальну орієнтацію розвитку системи [2, с. 18]. Збалансованість галузевої структури економіки регіону передбачає відповідність між інституціональною складовою (традиції, звички норми поведінки, прийняті в суспільстві), без врахування якої неможливо побудувати «раціональну» структурну політику держави, та природно-ресурсним потенціалом. Синтез цих двох критеріїв, збалансованості та оптимальності, дозволить побудувати на національному та регіональному рівні таку галузеву структуру економіки, яка відповідала її природному-ресурсному потенціалу та інституціональному середовищу, і відображала тенденції сучасного світового розвитку. Одним із дієвих засобів побудови такої галузевої структури є диверсифікація.

Для України це питання є досить актуальним, оскільки вона успадкувала значну регіональну розбалансованість економіки в цілому та галузевої структури зокрема. Як зазначає Е.В. Прушківська, нагальною потребою сьогодення є диверсифікація на регіональному рівні. Спеціалізація, яка сформувалася в попередній економічній системі,